

ชื่อผลงาน Best practice Service Plan (สาขาทันตกรรม)

“การพัฒนาเครือข่ายระบบคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็ง (Chiangrai Model)”

กำหนดรูปแบบการนำเสนอ

- ผลงานทางวิชาการ
- ผลงานนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์

ชื่อผู้ส่งผลงาน

ชื่อ – สกุล นางกานต์สุดา อินทจักร์

ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ

สถานที่ปฏิบัติงาน กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

จังหวัด เชียงราย เขตสุขภาพที่ 1

โทรศัพท์ 053-910600 ต่อ 1264 มือถือ 081-7967124 โทรสาร -

E-mail cakebymom@yahoo.com

ปีที่ดำเนินการ ปีงบประมาณ 2554-61

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มะเร็งช่องปากมีสถิติของประเทศไทยอยู่ใน 10 อันดับของโรคมะเร็งทั้งหมด ผู้ป่วยมะเร็งช่องปากมักมีอัตราการรอดชีวิตภายใน 5 ปีต่ำเนื่องจากส่วนใหญ่มารับการรักษาเมื่อเข้าสู่ระยะท้าย ซึ่งมีการพยากรณ์โรคที่ไม่ดี โดยเฉพาะมะเร็งช่องปากชนิดสควอมีสเซลล์ คาร์ซิโนมา ซึ่งสามารถตรวจพบรอยโรคในช่องปากได้ตั้งแต่ระยะรอยโรคก่อนมะเร็ง โดยรอยโรคชนิดลิโวเพลเกีย อีริโทรเพลเกีย โลเคนพานัส และซัพมิวคัสไฟโบรซิส เป็นรอยโรคที่มีโอกาสสูงในการเปลี่ยนแปลงเป็นสควอมีสเซลล์ คาร์ซิโนมา สำหรับการตรวจหาโรคมะเร็งช่องปากนั้น ทำได้โดยทันตบุคลากรทุกระดับรวมถึงตัวผู้ป่วยเอง หากสามารถพบได้ตั้งแต่ระยะแรกหรือตั้งแต่ระยะก่อนมะเร็งและได้รับการรักษาที่ทันท่วงที ผู้ป่วยจะมีอัตราการรอดชีวิตภายใน 5 ปีสูงขึ้น ลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ครอบครัวผู้ป่วย รวมถึงมีต้นทุนการดูแลผู้ป่วยที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับการรักษาโรคล่วงเลยมาสู่ระยะท้าย การส่งต่อผู้ป่วยได้อย่างเป็นระบบภายในเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการใช้แอปพลิเคชันช่วยในการตรวจคัดกรอง จะช่วยเพิ่มคุณภาพการดูแลผู้ป่วยและพัฒนาระบบข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

- สามารถตรวจพบรอยโรคได้โดยเร็ว (Early detection)
- มีระบบการส่งต่อเมื่อพบรอยโรคอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency referral system)

วิธีดำเนินการ (ตามเอกสารแนบ Oral Cancer Screening: Chiangrai Model)

- ตรวจคัดกรองผู้ป่วยในคลินิกทันตกรรมและเชิงรุกในคลินิกพิเศษและชุมชน
- ให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ทันตบุคลากร
- การจัดการข้อมูลและจัดระบบการส่งต่อในเครือข่ายลึนามา 3 เขตสุขภาพที่ 1
- ปีงบประมาณ 2560 นางานคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งและมะเร็งช่องปากเป็นกลยุทธ์หลักในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ
- ปีงบประมาณ 2561 นำแอปพลิเคชันคัดกรองรอยโรคในช่องปากมาทดลองใช้นำร่อง โดยความร่วมมือของศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ กรมอนามัย เพื่อพัฒนาระบบการตรวจคัดกรองของทันตบุคลากรและอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนและการส่งข้อมูลรวมศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินการ

Year	CA (per 100,000)	PMDs (per 100,000)
2554	1.17	3.75
2555	0.39	2.10
2556	0.39	5.33
2557	0.46	4.58
2558	0.39	3.83
2559	0.15	3.33
2560	0.31	2.33

อภิปรายผล

จากการดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ 2554 จังหวัดเชียงรายสามารถตรวจคัดกรองพบรอยโรคก่อนมะเร็งและรอยโรคมะเร็งช่องปากซึ่งแสดงถึงอุบัติการณ์ของรอยโรคในแต่ละปี โดยผู้ป่วยที่พบรอยโรคส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เข้ามารับการตรวจในสถานบริการร่วมกับมีอาการสำคัญของรอยโรคดังกล่าว การตรวจคัดกรองพบรอยโรคจากการออกตรวจเชิงรุกนอกสถานบริการจะพบอุบัติการณ์ได้น้อยกว่า ดังนั้นการจัดบริการด้านคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งและมะเร็งช่องปากในคลินิกทันตกรรมจึงมีความสำคัญหากมีข้อจำกัดด้านบุคลากรหรืองบประมาณ แต่หากสามารถจัดบริการตรวจคัดกรองเชิงรุกในคลินิกพิเศษต่าง ๆ และในชุมชนได้ด้วยแล้วก็จะเพิ่มการ early detection ได้มากขึ้น นอกจากนี้การสร้างระบบให้คำปรึกษา การส่งต่อเพื่อตรวจวินิจฉัย การให้การรักษา และดูแลหลังรักษาอย่างเป็นเครือข่ายให้ชัดเจนจะช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาได้ทันที่

สำหรับการพัฒนาเครือข่ายเพื่อเพิ่มการ early detection และการส่งข้อมูลรวมศูนย์โดยการนำแอปพลิเคชันมาใช้เป็นกลยุทธ์ ยังคงต้องกระตุ้นและทดลองปฏิบัติในเครือข่ายจังหวัดเชียงรายอยู่ต่อไป ซึ่งจังหวัดเชียงรายคาดหวังที่จะพบอุบัติการณ์รอยโรคมะเร็งช่องปากลดลงและหากพบก็ควรจะพบในระยะแรกหรือพบเพียงระยะรอยโรคก่อนมะเร็งช่องปากเท่านั้น ซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้ป่วยและครอบครัว

ความภาคภูมิใจ

สามารถดำเนินงานคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งและมะเร็งช่องปากได้เป็นเครือข่ายโดยทันตบุคลากรจังหวัดเชียงรายทุกระดับรับรู้และตระหนักได้ด้วยความร่วมมือที่ดี และเป็นจังหวัดที่มีการดำเนินงานด้านนี้ชัดเจน สามารถเป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาเครื่องมือตรวจคัดกรองเพื่อเป็นประโยชน์ในระดับประเทศต่อไป

(เอกสารแนบ)

Oral Cancer Screening (Chiangrai Model)

